

З ІСТОРІЇ МИСТЕЦЬКОГО ЖИТТЯ СУМЩИНИ 80-х рр. ХХ ст.

Успішне закінчення будівництва установки для виготовлення бурильних труб у Сумах італійська фірма «Даніелі» вирішила відмітити низкою культурно-мистецьких заходів. Так восени 1987 р. у Сумах відбулися Дні італійської культури. Серед численних заходів відмітив би виставку сучасного італійського мистецтва у Сумському художньому музеї, що супроводжувалася чудовим каталогом. В експозиції, яка була розгорнута у залах на першому поверсі музею були репрезентовані твори сучасних італійських майстрів образотворчого мистецтва різних напрямків і стилів, зокрема відмітив би Романо Перузіні. З останнім ми зустрілися у Венеції, коли той їхав читати лекцію про К. Малевича у яесь італійське село.

Одного вересневого дня вже наступного року до Сумського художнього музею завітав Джорджо Галлі – головний адміністратор цієї фірми у Сумах, секретар товариства «Італія – СРСР», від якого й почув пропозицію щодо проведення конкурсу на кращий твір образотворчого мистецтва серед сумських художників, який сприятиме зміцненню культурних зв'язків сумчан з працівниками фірми «Даніелі». Ідея виставки-конкурсу належала головному інженеру проекту заводу Еуженіо Боцці. Одночасно були запропоновані й інші культурні заходи: виставки і концерти. Й робота закипіла! Уперше в Сумах планувалася виставка місцевих художників без усіляких обмежень (хіба крім кількості представлених творів). Спочатку було проведено попередній відбір робіт. Нарешті сорок вісім творів живопису, графіки, скульптури і декоративного мистецтва розміщено у величезному ангарі-піщері. Журі у складі представників італійської фірми (Е. Боцці, Дж. Галлі та електротехнік і художник-скульптор Скірру), головного зберігача художнього музею Надії Юрченко та автора цих рядків, на той час – заступника директора з наукової роботи за десятибальною шкалою спробували оцінити мистецькі якості творів живопису, графіки, скульптури та декоративного мистецтва. Але перед цим за склянкою кави члени журі обмінялися думками щодо розуміння ними мистецтва. Потім ми розійшлися і виставляли бали кожній з виставлених робіт, які були приховані за номерами. Отже, у результаті перше місце (гран-прі конкурсу) виборов Олександр Садовський (1951 р.н., нині – заслужений художник України), який за чотири роки перед цим приїхав до Сум після закінчення Харківського художньо-промислового інституту. В акварельному триптиху він розробив екологічну тематику й вирішив її новаторськими для того часу засобами. Друге місце посів випускник Кримського художнього

училища імені М. Самокиша Віктор Сигуля (1951 р.н.). В його композиції відбилася ідея протистояння духовного і тілесного. «Бронзу» взяв головний художник Сумського театру юного глядача Едуард Ледньов (1955 р.н.) – нині заслужений художник України. Усі три твори художників-призерів – це композиції, в яких споглядалося бажання відійти від усталених штамів, «фондівського» живопису, орієнтуючись насамперед на новітні зразки європейського мистецтва.

Приємний сюрприз очікував переможців конкурсу від його організаторів. Митці дізналися про їхнє нагородження тижневою поїздкою до Італії з метою ознайомлення з пам'ятками образотворчого мистецтва та архітектури. До них приєдналися й мистецтвознавці – члени журі, які разом дружньою кампанією подорожували Італією й відвідали Флоренцію, Сан-Джиміньяно, Сієну, Ассізі, Пруджу, Рим, Венецію, Удіне. За умовами конкурсу твори переможців залишалися власністю «Даніелі». Цей конкурс мав величезне значення для мистецького життя Сум. По-перше, відбулася спроба участі у конкурсі художників – членів Спілки художників, працівників художнього фонду та незалежних митців – представників неофіційного мистецтва. По-друге, результати конкурсу базувалися на оцінці журі, яка у кінцевому результаті стала показником об'єктивного підходу. Можна сказати, що за результатами конкурсу склався відповідний рейтинг художників Сум.

Разом з іншими, насамперед політичними процесами ці мистецькі акції зіграли не тільки велику популяризаторську роль серед громадян міста, але й відкрили нові можливості й перспективи перед музейними працівниками у галузі поповнення колекції творами постмодерністичного спрямування. У цьому ж році Н. Юрченко побувала на пленері у Седневі та познайомила з молодими художниками і не побоялася узяти у них декілька робіт для музею, які нині чудово ілюструють історію мистецьких процесів України тих часів. У череді цих акцій слід виділити ще дві – це виставка творів живопису венеціанського художника XV ст. Габрієла Белла із колекції фонду Куеріні Стампалья у Венеції та виставка моделей машин за кресленнями Леонардо да Вінчі. До Сум на відкриття виставки завітав директор фонду Джорджо Бузетто, який розповів нам про творчість цього надзвичайно колоритного венеціанського художника. Під час нашого перебування у Венеції ми відвідали фонд Куеріні Стампалья. Там зберігаються не тільки мистецькі твори (наприклад, збірка творів П'єтро Лонгі), але й архівні документи часів епохи Відродження !

Поїздка до Італії також спричинила у подальшому появу нових творів сумських художників: О. Садовський олівцем створив композицію «Спогади про Венецію» (1994), В. Сигуля – тушшю: «Венеція» (1994), С. Побожій – пастеллю: «Ніч. Венеція» (1992).

За два роки перед конкурсом я познайомився спочатку листовно, а потім і особисто з московським мистецтвознавцем Олександром Шумовим (1960 р.н.), який тільки-но у 1986 році закінчив Московський державний університет ім. М. Ломоносова і працював на той час у Центральному будинку художника. У ході однієї з бесід з ним і народилася ідея показати в Сумах виставку графічних творів московських художників. Зупинилися на графіці через те, що цей вид мистецтва найбільш мобільний з виставкової точки зору. Ми виходили також з того, що процеси оновлення мистецтва швидше розвивалися саме у столиці нашої країни. Одним із перших мистецьких «проривів» була XV11 молодіжна виставка у Москві. Деякі з її учасників взяли участь також і в сумській виставці графіки «Форма і образ».

Роботи в Москві були вже зібрані і я повинен був їх забрати під час приїзду до білокам'яної на виставку К. Малевича. Але замість цього попав до лікарні, а привіз роботи до Сум художник-реставратор нашого музею (нині відомий художник і успішний галерист) Валерій Шкарупа. Коли я нарешті приступив до роботи і увійшов до кабінету, побачив папку з роботами (молодець Валерій!), а на столі – склянку з зім'ятими уривками китайської газети. Подумав, мабуть Шкарупа вирішив мені залишити письмена таким оригінальним образом – у склянці. Відкрутив кришку, нічого крім шматків газети не знайшов і не довго думаючи витрусив все це у корзину для сміття. Невдовзі виявилось, що так я поступив із артефактом одного з учасників виставки – Мацумаро Хана, який мав назву «Видача праху відбувається щоденно, крім неділі» (1989). І склався він з трьох частин (склянок).

О. Шумов підібрав роботи таким чином, щоб підкреслити багатоголосся московського мистецтва та виявити неповторність та індивідуальність художників. До експозиції виставки, яку було розгорнуто у виставковому залі обласної організації Спілки художників, у центрі міста, увійшли твори Валерія Айзенберга (родом із Бахмача, деякий час працював інженером у Сумах), Людмили Воронової (перед тим працювала на скульптурному пленері у Тростянці), Наталії Глебової (монументальні твори знаходяться в Євпаторії), Євгена Гора (займався у студії Е. Белютіна), Івана Лубеннікова (твори цього художника вже були у колекції Державного Російського музею у Ленінграді), Миколи Овчиннікова (Ніколи) (завідувач творчої лабораторії на XV11 молодіжній виставці), Миколи Короткова (учасника зарубіжних виставок, у тому числі в Афганістані), Олега Колесова (займався реставрацією творів мистецтва), Ніни Котьол (родом з Києва, там же закінчила художній інститут), Мацумаро Хана (учасника виставки на Олімпіаді - 88 у Південній Кореї), Наталії Нольде (її вчителем був відомий скульптор Вадим Сидур), Сергія Присєкіна (лауреат премії Ленінського комсомолу за 1985 рік), Ігоря Євсікова

(випускника Московського художнього інституту ім. В.І. Сурикова), Володимира Сальникова (навчався у відомого художника-графіка А. Гончарова), Віктора Разгуліна (з ним я познайомився у Москві у квітні 1988 року і привіз звідти декілька його робіт, які зараз знаходяться у колекції Сумського та Лебединського художнього музеїв. Виставка надала можливість для порівнянь і спостережень, як, наприклад, реалістичні образи у творах М. Короткова контрастують з новаторськими експериментами Мацумаро Хана. Інтерес викликали й експерименти В. Черкашина з фотографією. Автори графічних творів широко використовували багаті можливості лінійного малюнка та кольорових плям. Особливу увагу глядачів виставки привертали монументальні пейзажі

Людмили Воронової, написані на Сумщині («Дорога на Лебедин»). Можливо уперше сумські глядачі могли познайомитися з пародією на ідеологічне мистецтво – «соц арт» у роботі Миколи Овчиннікова «МО». Репродукцію цього твору було вміщено на обкладинку каталогу, дизайн якого блискуче розробив сумський художник В. Шкарупа. Його примірник О. Шумов передав до Muzeum Fur Gestaltung у Цюріху.

На прес-конференцію з Москви приїхав В. Сальников та О. Шумов, які жваво спілкувалися з сумськими митцями. Після виставки деякі твори були придбані до музею, а Л. Воронова, І. Євсіков, О. Колесов та В. Разгулін подарували свої графічні твори до збірки Сумського художнього музею.

До Москви я відвіз виставку навесні, у травні. Виставки К. Малевича вже не було, але зате я попав на концерт «Бригади С». Зі сцени доносилися жорсткі ритми музики і слова, які передвіщували грізні часи перемін...